

rica taassubu ve husumetiyle bilinen ve ya kendileri ta'n edilen kimselerin ileri sürdüğü ta'n kabul edilmez. Aralarında nefret ve haset olabileceği gerekçesiyle çağdaş olan kimselerin birbiri hakkındaki ta'nı da muteber değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, III, 127-128; *Lisânü'l-'Arab*, "çan" md.; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerh ve't-ta'dil*, I, 5-10; İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn*, I, 62-95; Hâkim en-Nisâbü'rî, *Ma'rifetü 'ulûmi'l-hadis*, Beyrut 1980, s. 52-53, 62; a.mlf., *el-Medhal fi 'ilmi'l-hadis* (nşr. J. Robson), London 1953, s. 25-43; Hatib el-Bağdâdî, *el-Kifâye*, Haydarâbâd 1357, s. 101-161; Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzû'ât* (nşr. Abdurrahman M. Osman), Kahire 1987, I, 7-35; Sübkî, *Kâ'ide fi'l-cerh ve't-ta'dil* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Kahire 1398/1978, s. 9-10; İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzhetu'n-nazar fi tauzîhi Nuḥbeti'l-fiker* (nşr. Nüreddin İtr), Dimaşk 1413/1992, s. 84-86; Leknevî, *er-Ref' ve't-tekmil*, s. 102-105, 352-353, 415-425; *Tecrid Tercemesi*, Mukaddime, I, 271-327, 396; Fârûk Hamâde, *el-Menhecû'l-İslâmî fi'l-cerh ve't-ta'dil*, Rabat 1989, s. 258-291; Talât Koçyigit, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ankara 1992, s. 257-259, 461; Ermin Aşıkutlu, *Hadiste Ricâl Tenkidi*, İstanbul 1997, s. 110-139; İsmail L. Çakan, *Hadis Usûlü*, İstanbul 2001, s. 93-96.

BÜNYAMİN ERUL

TANÂHÎ, Mahmûd Muhammed

(محمود محمد الطنّاحي)

Mahmûd b. Muhammed
et-Tanâhî el-Mısırî
(1935-1999)

Arap dili ve edebiyatı âlimi,
eğitimci, yazar ve nâşir.

Mısır'ın Menûfiye şehrinde doğdu. Sekiz yaşında iken Kahire'ye gitti. Hıfzını tamamladıktan sonra Ezher bünyesindeki liseden mezun oldu (1958). Ardından Kahire Üniversitesi Dârü'lulûm Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1962). Aynı fakültede, İbn Mu'tî'nin nahiv görüşü ve *el-Fuşûlü'l-hamsûn* adlı eseriyle ilgili yüksek lisansını (1972) ve İbnü's-Şecerî'nin *el-Emâli'n-nahviyye*'sini neşre hazırlayarak doktorasını (1978) tamamladı. Çalışma hayatına Kahire'deki Amerikan Üniversitesi'ne bağlı Ma'hedü'd-dirâsâtü'l-Arabiyye'de asistan olarak başladı. İki yıl sonra Câmîatü'd-düvelî'l-Arabiyye'ye bağlı Ma'hedü'l-mahtûtâtü'l-Arabiyye'ye uzman sıfatıyla tayin edildi (1965). 1978 yılında Mekke'deki Kral Abdülazîz Üniversitesi Şeriat Fakültesi ed-Dirâsâtü'l-ulyâ el-Arabiyye'de (şimdiki Ümmülkurâ Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesi) doçentliğe getirildi. 1989'da bu görevinden istifa ederek Mısır'a döndü. 1991'de Kahire Üniversitesi'nin

ed-Dirâsâtü'l-Arabiyyetü'l-İslâmiyye Fakültesi'ne doçent tayin edildi. 1995 yılında profesörlüğe yükseltildikten sonra Hulvân Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığı yaptı. Kahire Arap Dil Kurumu'nda ve Dârü'l-kütübü'l-Mısriyye'deki Tahkiku't-türâs merkezinde uzman olarak, ayrıca Ma'hedü'l-mahtûtâtü'l-Arabiyye'deki Eğitim-Kültür ve İlimler Dairesi Arap Kültür Hizmetleri Heyeti'nde üye sıfatıyla çalışmalarında bulundu. 23 Mart 1999'da vefat etti. Mütevazı kişiliğiyle tanınan Tanâhî, ilmi neşirleriyle meşhur olan Mahmûd Muhammed Şâkir'in önde gelen talebelerinden olup Mısır'ın çağdaş âlim, edebiyatçı ve yazarları hakkında geniş mâlûmata sahipti. 1970-1975 yıllarında, Arapça önemli yazmaların fotokopi ve mikrofilmlerini sağlamak amacıyla Ma'hedü'l-mahtûtâtü'l-Arabiyye tarafından Türkiye, Fas, Yemen, Suudi Arabistan gibi ülkelerin kütüphanelerinde çalışmak üzere görevlendirilen heyetlerde yer almıştır. Arap ve İslâm dünyasından birçok âlimle yakın ilişki kurmuş, kongre ve sempozyumlara katılmıştır.

Eserleri. Tanâhî'nin telif ve neşir olarak otuz beşi aşkın eserinden bazıları şunlardır: **Telifleri:** *Medhal ilâ târihi neşri't-türâsi'l-'Arabî* (Kahire 1405/1984); *el-Mûcezz fi merâci'i't-terâcim ve'l-büldân ve'l-muşannefât ve ta'rîfâtü'l-'ulûm* (Kahire 1406/1985); *Fehârisü Kitâbi'l-Uşûl fi'n-nahv li-Ebî Bekr İbni's-Serrâc* (Kahire 1986); *el-Kitâbü'l-maḥbû' bi-Mısr fi'l-ḳarni't-tâsi' 'aşer-târîh ve taḥlîl* (Kahire 1996); *Kitâbü'l-Hilâl* (Kahire 1996, 1999); **Neşirleri:** *Mecdüddin İbnü'l-Esir, en-Nihâye fi ğaribi'l-hadis ve'l-eşer* (Kahire 1963-1965; Beyrut 1963; Lahor 1970; Halep, ts., Tâhir Ahmed ez-Zâvî ile birlikte); İbnü's-Sübkî, *Ṭabakâtü's-Şâfi'iyyeti'l-kübrâ* (Kahire 1964-1976, Abdülfettâh Muhammed el-Hulv ile birlikte); *Takyyüddin el-Fâsî, el-'İḳdû's-semîn fi târihi'l-beledi'l-emîn* (VIII. cüz, Kahire 1969); Ahmed b. Muhammed el-Herevî, *Kitâbü'l-Ġarîbeyn* (I. cilt, Kahire 1970); İbn Mu'tî, *el-Fuşûlü'l-hamsûn* (Kahire 1977); *Mecdüddin İbnü'l-Esir, Menâlü't-tâlib fi şerhi Tıvâli'l-ġarâ'ib* (Dimaşk-Mekke-Kahire 1400-1403/1980-1983; Kahire 1997); Ebû Ali el-Fârisî, *Kitâbü's-Şî'r / Şerhu'l-eb-yâti'l-müşkileti'l-îrâb* (Kahire 1988); İbnü's-Şecerî, *el-Emâli* (Kahire 1992); Muhammed b. Hüseyin es-Sülemî, *Zikrû'n-nisveti'l-müte'abbidâti's-şüfiyyât* (Kahire 1993); Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, *A'mârü'l-a'yân* (Kahire 1994). Tanâhî'nin Kahi-

re'de çıkan *er-Risâle, el-Hilâl, el-Kâtîbü'l-'Arabî, el-Mecelle, es-Şekâfe* dergileriyle Kahire ve Dimaşk Arap Dil Kurumu dergilerinde, Küveyt'teki *el-'Arabî*, Mağrib'deki *Da'vetü'l-ḥaḳ*, Mekke'deki Arap Dili Fakültesi dergilerinde ilmi makaleleri yayımlanmıştır. *Mecelletü Ma'hedü'l-maḥtûtâtü'l-'Arabîyye*'de (XLIII/1; Kahire 1420/1999) ölümü dolayısıyla Tanâhî'nin çeşitli yönlerini ele alan yazılar yayımlanmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Mahmûd Muhammed et-Tanâhî, *Medhal ilâ târihi neşri't-türâsi'l-'Arabî*, Kahire 1405/1984, s. 51, 100, 224, 225; a.mlf., *el-Mûcezz fi merâci'i't-terâcim ve'l-büldân ve'l-muşannefât ve ta'rîfâtü'l-'ulûm*, Kahire 1406/1985, s. 13, 19, 45, 46, 86; a.mlf., *Fehârisü Kitâbi'l-Uşûl fi'n-nahv li-Ebî Bekr İbni's-Serrâc*, Kahire 1986, s. 8; a.mlf., *el-Kitâbü'l-maḥbû' bi-Mısr fi'l-ḳarni't-tâsi' 'aşer*, Kahire 1416/1996, s. 6, 7, 8, 9, 90; a.mlf., *Kitâbü'l-Hilâl*, Kahire 1999, s. 35 vd.; Eymen Fuâd Seyyid, "et-Tanâhî ve'l-maḥtûtât", *MMMA* (Kahire), XLIII/1 (1420/1999), s. 177-181; Abdüllatif Abdülhâfîm, "Mahmûd et-Tanâhî", a.e., s. 183-188; M. İbrâhim el-Bennâ, "Mahmûd et-Tanâhî muḥaḳḳıkan", a.e., s. 189-193; M. Hamâse Abdüllatif, "Mahmûd et-Tanâhî ... ḥayâtühü bi-ḳalemih", a.e., s. 195-215; M. Selîm el-Avvâ, "Mahmûd et-Tanâhî murâbitan fi's-suġuri'l-'Arabîyye", a.e., s. 217-232.

MAHMÛD EL-ARNAÛT

TANBUR

(bk. TAMBUR).

TANBÛRÎ ALİ EFENDİ

(bk. ALİ EFENDİ, Tanbûrî).

TANBÛRÎ CEMİL BEY

(bk. CEMİL BEY, Tanbûrî).

TANCA

(طنجة)

Fas'm kuzeybatısında
tarihî bir şehir.

Cebelitârik Boğazı'nın sona erip Atlas Okyanusu'nun başladığı nokta olan Spartel Burnu'nun 10 km. kadar doğusunda stratejik öneme sahip bir mevkiye bulunan Tanca'nın (Fr. Tanger, İng. Tangier) Fenikeliler tarafından milâttan önce 814 yılında kurulduğu ve Fenikeliler'in ticaret merkezlerinden olduğu bilinmektedir. Daha sonra Kartaca ve Roma hâkimiyetinde kaldı; V. yüzyılda İspanya'dan sürülen Van-

dallar'ın, VI. yüzyılda Bizanslılar'ın eline geçti. İslâm öncesi dönemde Tinga (Tingis, Tinjis) adını taşıyan ve Sebte'de (Ceuta) oturan Bizans Valisi Julianos tarafından yönetilen şehri Emevîler devrinde İfrîkiye Valisi Ukbe b. Nâfi' barış yoluyla fethetti (62/681-82). Berberî isyanları ve Ukbe'nin bir yıl sonra isyancılar tarafından öldürülmesinin ardından birkaç defa el değiştirdi. İfrîkiye ve Mağrib Valisi Mûsâ b. Nusayr, Tanca'yı 89 (708) yılında tekrar ele geçirdi. Mûsâ, Mağrib-i Aksâ'da Sûsüednâ bölgesinin idarî ve askerî merkezi olan Tanca şehrinin valiliğine âzatlî kölesi Târik b. Ziyâd'ı getirdi. Onun emrine 17.000 Arap, 12.000 Berberî askeri verdi, ayrıca yanında Berberîler'e Kur'an ve dinî meseleleri öğretmek üzere din âlimleri bıraktı. Bölgenin idarî merkezi ve Mûsâ b. Nusayr'ın ordularının Atlas Okyanusu ile Cebelitânk sahillerinin temas sahasındaki ilk askerî üssü olan Tanca Kuzey Afrika, Endülüs ve Batı Akdeniz tarihinde önemli rol oynadı. İlk yıllarda şehir bölgede İslâmî tebliğ ve eğitimin merkezi haline getirildi ve özellikle Endülüs fethini gerçekleştirecek birliklerin toplanma noktası oldu. Nitekim Tanca Limanı'na Endülüs'e gidecek askerleri taşımak için altmış geminin demirlediği bildirilmektedir. Endülüs fetihleri esnasında şehir Mûsâ'nın büyük oğlu Abdülâzî tarafından yönetildi.

Mûsâ b. Nusayr'dan sonraki Kuzey Afrika valilerinin kavmiyetçi politika izleme-

leri yüzünden Tanca, Hâricîliği benimseyen Berberîler'in çıkardığı isyanlara sahne oldu. Ezârika ve İbâzî Hâricîleri'nin başlattığı bir isyanda Tanca haraç âmilî Ömer b. Abdullah el-Murâdî öldürüldü (122/740). Tanca'ya giren Hâricî lideri Meysere el-Medgarî burada halifeliliğini ilân etti. Ardından isyancılar Sûs Valisi İsmâil b. Ubeydullah'ı öldürdüler. Meysere'nin yenildiği bir savaştan sonra taraftarlarınınca öldürülmesi üzerine Hâlid b. Humeyd ez-Zenâtî'ye biat eden Hâricîler, Tanca'yı geri almak için Kuzey Afrika'ya geçen Endülüs valisini Vâdişelif (Qued Chéelif) mevkiinde ağır bir yenilgiye uğrattılar (123/740). Tanca isyanı bütün Kuzey Afrika'da, hatta Endülüs'te yankı buldu.

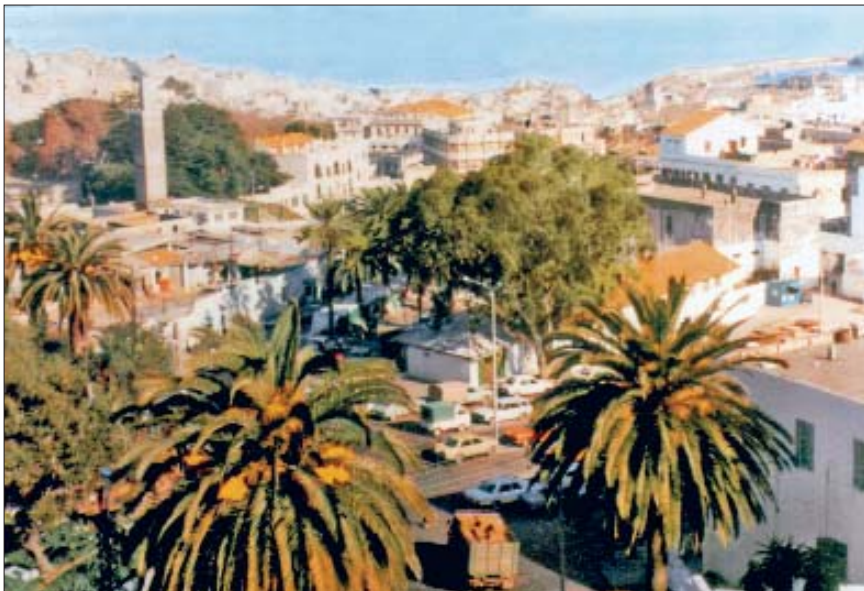
Tanca IX. yüzyılın başlarında İdrîsîler'in eline geçti. Endülüs Emevî Hükümdarı III. Abdurrahman 314'te (926) Tanca ve Melîle'yi (Melilla) kendi topraklarına kattı. Ancak İdrîsîler, Humeyd b. Yesâl kumandasındaki Fâtîmî ordusunun yardımıyla Tanca dahil atalarına ait toprakların büyük bir bölümünü geri aldılar. Fâtîmîler'e tâbi olarak hüküm süren Kâsım Kennûn'un vefatının ardından (337/948) tahta çıkan oğlu Ebû'l-Ayş Ahmed, Fâtîmîler'den ayrılıp Endülüs Emevî Halifesi III. Abdurrahman'a itaat ettiğini açıklamakla beraber Tanca'yı ona vermedi. Bunun üzerine Endülüs Emevî kuvvetleri Tanca'yı zaptetti. 470'te (1077-78) Tanca'yı ele geçiren Murâbit Hükümdarı Yûsuf b. Tâşfîn, şehrin

limanını Endülüs'te Kastilya kralına karşı kazandığı Zellâka (Sagrajos) savaşı için geçiş noktası olarak kullandı. Murâbitlar'ın yıkılışından sonra Muvahhidler'in eline geçen Tanca (542/1147) özellikle gemi yapımı ve Endülüs'e asker sevkindeki önemini korudu. Şehrin limanı genişletildi, ticaret ve sanayi gelişti. Aynı zamanda önemli bir ilim merkezi olan Tanca, Muvahhidler'in yıkılışı esnasında Ebû'l-Haccâc Yûsuf b. Muhammed el-Hemdânî'nin eline geçti. Daha sonra Merînî Sultanı Ebû Yûsuf Ya'kûb el-Mansûr üç aylık bir kuşatmanın ardından şehri zaptetti (672/1273-74). Tanca, Merînîler'in son yıllarında Portekiz saldırılarına mâruz kaldı.

1415'te Sebte'yi ele geçiren Portekizliler, 1437, 1458 ve 1464 yıllarında düzenledikleri saldırılarda alamadıkları Tanca'yı 28 Ağustos 1471'de işgal ettiler. Portekiz yönetimi, müslüman halkın büyük kısmının ayrıldığı şehri daha ziyade boğazın kontrolünü sağlayan askerî bir liman olarak kullandı. Bu arada Tanca Ulucamii kiliseye çevrilirken önemli yapıların bazıları yıkıldı ve onların yerine kiliseler ve Portekiz tarzı sivil ve askerî binalar yapıldı. Büyük ölçüde değişikliğe uğrayan Tanca, Portekiz İspanya tacı ile birleştirilince sözde İspanya'ya geçti (1581-1640). Portekiz'in İspanya'dan bağımsızlığını ilân etmesinin ardından 1640'ta yeniden Portekiz'e bağlandı. İşgal altında olması dolayısıyla Endülüs'ten gelen müslüman muhacirlerin iltifat etmediği Tanca aynı dönemde Endülüs yahudilerinin yoğun göçüne sahne oldu. 1640-1661 yılları arasında Portekiz yönetiminde kalan Tanca, 1661'de İngiltere Kralı II. Charles'in Braganza prensesiyle evliliği sonucu çeyiz olarak İngiltere'ye intikal etti. Portekiz garnizonu ülkesine dönerken bir İngiliz birliği oraya yerleşti. Şehrin surlarını tamir ettiren İngiliz yönetimi on sekiz hisar yaptırarak tahkimatı güçlendirdi.

Bölge olaylarının kilit noktasında olan ve bölgedeki direniş güçleri tarafından sürekli saldırılara uğrayan Tanca, Fas Filâfi Sultanı Mevlây İsmâil döneminde yeniden müslümanların eline geçti (1095/1684). Şehri tahliye etmek zorunda kalan İngilizler buradan ayrılırken şehrin büyük limanını, önemli istihkamları, önceden mevcut olan veya kendi yaptıkları binaların çoğunu dinamitlerle tahrip ettiler. Tanca'nın fâtihi Ali b. Abdullah er-Rîfi şehirde önemli imar faaliyetleri gerçekleştirdi. Portekiz işgali sırasında camileri kiliseye çevrilmiş veya yıkılmış olan şehirde kiliseye çevrilen ulucami başta olmak üzere çok sayıda cami-

Tanca'dan bir görünüş

yi tamir veya inşa ettirdi. Dârülmahzen, dârüssultan, dârülhükm, beytümâl ve kışla gibi resmî binalar yaptırdı. Limanı ve surları onarıp yeni burçlar inşa ettirerek savunmayı güçlendirdi. Mevlây İsmâil, Mağrib iç limanlarına girmelerini yasakladığı yabancı ülke temsilcilerinin Tıtvân (Tetuan) yerine Tanca'da ikametini kararlaştırdı. Böylece şehir XVIII. yüzyılın başlarında Fas'ın diplomatik merkezi haline geldi. Ancak giderek taht iddialarının sığınağı olan, 1828'de İngiliz ablukasına mâruz kalan Tanca 1844'te Fransız donanması tarafından tahrip ve işgal edildi. Aynı yıl içinde tahliye edilen ve güçlü Avrupa ülkeleri arasında rekabet konusu olan şehir Kara Afrika pazarlarına açılan bir kapı durumundaydı. Vergi muafiyeti ve himaye hakkı başta olmak üzere yabancılara geniş imtiyazlar verildi. Mülk almalarına, bina yapmalarına ve okul açmalarına müsaade edildi.

1912'de anlaşmayla özel bir statü verilen Tanca, 1923'te büyük devletlerin temsil edildiği bir meclis tarafından yönetilen ülkelerarası bir bölge haline getirildi. II. Dünya Savaşı sırasında İspanya denetimine geçen şehir 1945'te tekrar ülkelerarası bölge ilan edildi. 1956'da Fas'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından Fas'a bağlandı. 1962'den itibaren kralın yazlık ikametgâhi olarak kullanılan Tanca günümüzde ülkenin önemli ticarî, sınaî ve ilmî merkezlerinden biridir. İki üniversite (Amerikan Üniversitesi, Kuzey Afrika Üniversitesi) bulunan Tanca'da dokumacılık ve balıkçılık gelişmiştir. Aynı zamanda bir turizm şehridir; uzunluğu 2 kilometreyi bulan surlarının içindeki eski kesimleri görmeye gelen turistler için önemli bir merkezdir. 2004'te 629.800 olan nüfusu 2009 itibarıyla 700.000'i aşmış bulunmaktadır. Şehirde yetişen ve Tancî (günümüzde Tancâvî) nisbesini taşıyan meşhur kimselerin başında eski şehrin ortasında kabri bulunan ünlü seyyah İbn Battûta gelmektedir. 1996-1997 İbn Battûta yılı ilan edilmiş, İbn Battûta adına bir müze kurulmuştur (DİA, XIX, 363). 1953-1974 yılları arasında ülkemizin bazı üniversitelerinde İslâmî ilimler alanında dersler veren ve çok sayıda akademisyenin yetişmesine yardımcı olan Muhammed Tancî de Tanca asıllıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Abdülhakem, *Fütûhu Mısr* (Torrey), s. 199-205, 210, 217-218; Belâzürî, *Fütûh* (Rıdvân), s. 231-233; İbn Hurdâzbih, *el-Mesâlik ve'l-memâlik*, s. 88-89; Ebû Bekir el-Mâlikî, *Riyâzû'n-nüfûs* (nşr. Beşîr el-Bekkûş – Muhammed el-Arûsî el-Matvî), Beyrut 1403/1983, I, 46-47; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), IV, 49; İbnü'l-Esir,

Tanca
Limanı'ndan
bir görünüş

el-Kâmil, IV, 105-106, 108-110, 539-540; V, 185, 191-194; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-muğrib*, I, 26-53; Hasan el-Vezzân, *Vasfû İfrîkiyye*, I, 113-143, 313-315, 340, 344; Selâvî, *el-İstikşâ*, II, 30-33; Hüseyin Münis, *Fethu'l-Arab li'l-Mağrib*, Kahire 1366/1947, s. 210-230; Seyyid Abdülazîz Sâlim, *el-Mağribü'l-kebir*, Beyrut 1981, II, 230-240, 294, 300-305; Mûsâ Lekbâl, *el-Mağribü'l-İslâmî*, Cezayir 1981, s. 44-53; Abdülazîz es-Seâlibî, *Târîhu Şimâli İfrîkiyâ* (nşr. Ahmed b. Milâd – Muhammed İdrîs), Beyrut 1407/1987, s. 55-61; Nadir Özkuyumcu, *Fethinden Emevîlerin Sonuna Kadar Mısır ve Kuzey Afrika: 18-132/639-750* (doktora tezi, 1993), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; Azîze M. Ali Bedr, *Tanca bevâbetü İfrîkiyâ*, Kahire 1996-97; Muhammed el-Kâdî, "Tanca cevheretü'l-bügâz", *et-Tesâmuh*, sy. 14, Mas-kat 1427/2006, s. 255-268; E. Lévi-Provençal, "Tanca", *IA*, XI, 702-705; Mohamed el-Mansour, "Tandja", *EP* (İng.), X, 183-185; A. Sait Aykut, "İbn Battûta", *DİA*, XIX, 363; Semîh Zâzâ, "Tanca", *el-Mevsû'atü'l-Arabiyye*, Dimaşk 2001, XII, 615-616.

NADİR ÖZKUYUMCU

TANCÎ, Muhammed

(محمد الطنجي)

Muhammed b. Muhammed
b. Tâvî et-Tancî
(1918-1974)

İlmî neşirleriyle tanınan
çok yönlü âlim.

Tıtvân ile Tanca arasında bir yerleşim merkezi olup adını bir kabileden alan Vadrâs'ta doğdu. Aile ismi olan İbn Tâvî terkindeki Tâvî kelimesinin mahallî söyleyişle Sâbit'ten geldiğini Tancî'nin bizzat kendisi ifade etmiştir (krş. Muhammed b. Şerîfe, s. 90-91). Tancî'nin babası ile dört amcası İspanyol sömürgecilerine karşı on iki yıl boyunca savaşmış, iki amcası şehid olmuş, babası bir ara kadılık görevine getirilmiş, daha sonra Tanca'ya gelmiş, ailenin bağlı bulunduğu Nâsriyye tarikatının mensubu olarak zâhidâne bir hayat sürmüş ve ilimle meşgul olmuştur. Muhammed et-Tancî ilk eğitimini babasından aldı, hıfzını tamamladı, temel ilimlere ait bazı

manzum metinleri ezberledi. Daha sonra amcazadesi Muhammed b. Tâvî et-Tıtvânî ile birlikte Karaviyyî ilim çevresinden faydalanmak için Fas'a gitti. Fas'ta Seyyid Abdülazîz İbnü'l-Hayyât, Tâyi b. Hâc, Seyyid Cevâd es-Sakâlî ve Seyyid Muhammed el-İlmî (el-Alemî) gibi âlimlerden ders aldı. Özellikle astronomi alanında zengin bilgi ve tecrübelerle sahip bulunan Muhammed el-İlmî'nin derslerine uzun zaman devam etti, ondan matematik ve astronomi öğrendi ve kitaplarının istinsah edilmesine yardım etti.

1936 yılında Fas'tan ayrılarak Tıtvân'a giden Muhammed et-Tancî burada iki yıl kadar öğretmenlik yaptı, ardından ilim tahsili için Kahire'ye gitti (1939), Kahire Üniversitesi (Câmiatü Fuâdi'l-evvel) Edebiyat Fakültesi'nin Tarih Bölümü'ne kaydoldu, fakat bir süre sonra Arap Dili Bölümü'ne geçti. 1943'te mezun olanlardan ilk beş kişi içinde yer aldı ve Kral Fârûk'tan ödül kazandı. Yüksek lisans çalışması olarak Ahmed Ermin kendisine İbn Haldûn'un *Mu'kaddime*'sinin ilmî neşirini önerdi. Böylece Muhammed et-Tancî eski eserlerin tahkik ve neşri dünyasına girdi ve bu faaliyet hayatının sonuna kadar ilmî çalışmalarının en önemli alanını teşkil etti. 1945'te Kahire'de pedagojik formasyon aldı. Kahire'de bulunduğu uzun yıllar boyunca eser tahkikiyle ilgili çalışmalara katıldı; bu şehirdeki yazmalar enstitüsünün kuruluşu, kataloglarının düzenlenmesi vb. hususlarda yardımcı oldu. Muhtemelen 1950 yılında el-Câmiatü'l-Arabiyye'nin teşkil ettiği yazma eserleri inceleme komisyonuna alınarak İstanbul'a gönderildi. Bu dönemden itibaren Tancî'nin önünde yeni ufuklar açıldı ve İslâm ilimleriyle ilgili birçok eseri tanıma fırsatı buldu (M. Gennûn el-Hasenî, s. 118-120). 1951'de İstanbul'da düzenlenen XXII. Milletlerarası Müsteşrikler Kongresi'ne katıldı; başta Hellmut Ritter ve Irak ulemâsından İzzet Hasan olmak üzere çeşitli ilim adamlarıyla tanıştı. 1953'